ב"ה

גליון 631

עש"ק וארא ה'תשפ"ג 'שנת הקהל' | מחיר: 5 ש"ח

שונה הלכות

יו"ל ע"י מכון הלכה חב"ד (ע"ר)

גליון שבועי

הזמן גרמא

כ"ח טבת הוא יום הולדת של אמי מורתי

ולהעיר מהשייכות דכ"ד טבת לענין הגאולה – "טבת" . . ושלימותו ביום השבת שחל (בשנה זו) ביום כ"ח טבת, שמורה על ה"כח" (תוקף וחוזק) ד"טבת". להעיר, שכ"ח טבת הוא יום הולדת של אמי מורתי ע"ה, ששמה חנה, ע"ש כו' ועד ע"ש אמו של שמואל, שסיום וחותם תפלתה "ויתן עוז למלכו וירם קרן משיחו" (ש"א ב, יו"ד).

(משיחת ש"פ וארא, כ"ח טבת התשנ"ב הע' 75 ובשוה"ג)

4 מתי טובלים לכבוד שבת?
משולחן ההלכה

6 שקית זבל יהלומים
צדק ומשפט

8 הפסק בין השחיטה לכיסוי הדם
על השחיטה

9 צליית כבד בסיר 'נינג'ה'
טכנולוגיה בהלכה

10 הבוטח בה' חסד יסובבנו
נזכרים ונעשים

13 ק"ש שעל המיטה
מנהגים ומקורותיהם

לפני... אתם מכוונים

כי אתם רוצים שיהיה להם חיים מאושרים בכל!

יסודות לח"ם

"יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד"

WISEMAN

זמני השבוע

זמני שבת וארא:

כניסת שבת:		יציאת שבת:	
ת"א	16:42	**ת"א**	17:42
י-ם	16:27	**י-ם**	17:41
חיפה	16:33	**חיפה**	17:40
באר-שבע	16:45	**באר-שבע**	17:43

זמני היום המוקדמים לשבוע **בא**

עלות השחר (120 דקות)	04:37
עלות השחר (72 דקות)	05:25
זמן ציצית ותפילין	05:47
הנץ החמה (זריחה)	06:40
סוף זמן קריאת שמע	09:15
סוף זמן תפילה	10:09
חצות היום והלילה	11:53
מנחה גדולה	12:23
פלג המנחה	16:01
שקיעת החמה	17:06
צאת הכוכבים	17:31

זמני היום המוקדמים לשבוע זה (אופק ת"א)

יוצא לאור ע"י
מכון הלכה חב"ד (ע"ר)

קו לרב: 077-2251770
סמס לרב: 055-7081737
מדיה הלכה: vod.smslarav.co.il
הגוגל של ההלכה: smslarav.co.il

טל/וואצאפ: 02-3011770
דוא"ל: publish@smslarav.co.il
מחלקת פרסום: Sales@smslarav.co.il
אין המערכת אחראית לתוכן הפרסומים בעלון.
לתרומות והצטרפות לאגודת התומכים:
smslarav.co.il/donate

עורכים: הרב יצחק איתן מזרחי, הרב שמואל מקמל
הגהה: הרב משה קורנוויץ
ניהול: הרב שניאור גורפינקל, הרב זלמן ברנשטיין
עיצוב ועימוד: מאיר קולטון

הנהגת המסובים בקידוש ובברכת הפת

יום ראשון עניית ברוך הוא וברוך שמו

המתכוון לצאת ידי חובתו בשמיעת הברכה (כגון קידוש והבדלה), לא יענה "ברוך הוא וברוך שמו", שהרי שומע כעונה ואסור להפסיק באמצע הברכה. וכיוון שכשעשה הפסק לא יצא ידי חובתו, א"כ אם ענה "ברוך הוא וברוך שמו", כיון שהפסיק בין ה' למלכות בדבר שאינו מתיקון חכמים, הרי זה משנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות, וצריך להזהיר זאת לרבים (ולמעשה מספק לא יחזור ויברך). אך מי שאינו יוצא ידי חובתו בקידוש זה, יענה "ברוך הוא וברוך שמו" אחרי המלים "ברוך אתה ה'".

שו"ע אדה"ז או"ח סקכ"ד ס"ב וס"ח. קצוה"ש סכ"ב סקי"א.

יום שני עניית "אמן" וברכת בורא פרי הגפן ע"י המסובים

בסיום הברכות חייבים השומעים לענות "אמן", גם מי שיוצא יד"ח בקידוש זה; אך בדיעבד, אם לא ענה אמן, אף על פי כן יצא ידי חובתו. אחר ברכת המקדש, המסובים אינם צריכים לברך "בורא פרי הגפן" על הטעימה מיין הקידוש, אלא, כשם שיוצאים ידי חובת קידוש בשמיעה מהמקדש, כך נפטרים גם מלברך "בורא פרי הגפן" בשמיעה מהמקדש.

שו"ע אדה"ז או"ח סרי"ג ס"א וס"ד וסרט"ו ס"ב. אג"ק חי"ד ע' כט.

יום שלישי טעימה מהיין ע"י המסובים

מי שאינו מקדש בעצמו אלא יוצא ידי חובתו בשמיעת הקידוש מאחר, מן הדין אינו מחוייב לטעום מן היין. ומצוה מן המובחר שיטעמו כולם מכוס של הקידוש. ולשם כך די בטעימה ואין צורך בשיעור של "מלא לוגמיו" לכל אחד.

שו"ע אדה"ז או"ח סרע"א סכ"ה וס"ל. ולהעיר ש"השותה מיין של קידוש בליל שבתות" מועיל למאור העינים (שבת קיג, ב, וברש"י). וראה אגרות קודש חי"א ע' שעה וחי"ב ע' רכו.

יום רביעי לצאת ידי חובת לחם משנה

אף שתקנו חכמים כזכר לנס המן, לברך בסעודות השבת על שתי חלות "לחם משנה", אין חובה שכל אחד מהמסובים יברך בעצמו על "לחם משנה", אלא יכול לשמוע אדם אחר המברך המוציא על שתי ככרות, ויוצא בזה ידי חובתו, והיוצאים ידי חובת "לחם משנה" יטעמו מאחת הככרות שבירך עליהן הבוצע; ואפילו אם השומע עדיין לא נטל את ידיו ושמע את הברכה על ה"לחם משנה", יצא ידי חובתו ויטול ידיו אח"כ ויטעם מן הפת.

שו"ע אדה"ז או"ח סעד"ר ס"א וס"ד. וראה גם שם סי' קסז ס"כ. וראה א"א (בוטשאטש) סי' עדר. וראה אג"ק חי"ד ע' ל.

יום חמישי הנהגת המברך

לאחר שסיים המברך את ברכת המוציא, לא יבצע עד שיכלה עניית אמן מפי רוב העונים. על הבוצע להקפיד שיאכל תחלה מן הפת ואחר-כך ייתן הבוצע פרוסה לפני כל אחד מהמסובים (בכדי שלא להפסיק בין ברכה לאכילה שלא לצורך). וכשנותן מן הפת למסובים, לא יזרקנה אלא יניחה על השולחן (ולא לתוך ידו של המקבל). מי שאינו אוכל בעצמו מן הפת, אינו יכול לברך המוציא כדי להוציא את האוכלים ידי חובתם, ואפילו אם אינם יודעים לברך בעצמם.

ראה שו"ע אדה"ז או"ח סי' קסז ס"ג וס"כ-א וסכ"ג, סעד"ר ס"ד.

יום שישי ברכת המוציא ע"י המסובים

מן הדין, המסובים אינם צריכים לברך "המוציא", אלא, כשם שיוצאים ידי חובת לחם משנה בשמיעה מהבוצע, כך יכולים לצאת בשמיעה ממנו גם מחובת ברכת הנהנין. אבל אף על פי כן המנהג למעשה הוא, שכל אחד מברך בעצמו "המוציא".

ראה שו"ע אדה"ז או"ח סי' קסז סי"ח וסי' תע"ג סכ"ד. אג"ק חי"ד ע' כט-ל. התוועדויות תשי"ז ח"א עמ' 96 (תו"מ חי"ח).

כתיבה: הרב שמואל מקמל. הגהה: הרב שבתי יונה פרידמן.

משולחן ההלכה

הרב שלמה יצחק פראנק
רב מרכז העיר עכו

רחיצה וטבילה בערב שבת

מצוה לרחוץ כל גופו לכתחילה בערב שבת במים חמים, מפני כבוד השבת[1]. ואם אי אפשר לו לרחוץ את כל גופו, ירחץ פניו ידיו (ורגליו) במים חמים. ומכל מקום אין רחיצה זו חובה גמורה, אלא המקיימה מקבל עליה שכר, ושאינו מקיימה אינו נענש עליה. ומצוה לחוף הראש בכל ערב שבת. (מי שיודע שלא יוכל לרחוץ בערב שבת, ירחץ ביום חמישי, שכל מה שאפשר לקרב הרחיצה ליום השבת יש לו לקרב, כדי שיהא ניכר שעושה בשביל כבוד השבת)[2].

הרחיצה לכבוד שבת טוב לעשותה סמוך לערב, כדי שילבש את בגדי השבת לאחר הרחצה – סמוך לכניסת השבת, ויהיה ניכר שבשביל כבוד השבת הוא לובשם[3], ועל כל פנים יש להשתדל שהרחיצה תהיה לאחר חצות היום, ואת הבגדים העליונים של שבת ילבש סמוך לשבת[4].

סדר הרחיצה

ברחיצה – בערב שבת, ובכל בפעם שרוחצים – יש להקדים ולרחוץ תחילה את הראש, מפני שהוא מלך על כל האיברים. וכן יש להקדים ולרחוץ תחלה את יד ימין לפני יד שמאל. וכן ירחץ רגל ימין לפני רגל שמאל. הרוחץ רגליו זו על גבי זו משכח תלמודו ולכן יש לרחוץ כל רגל בפני עצמה[5].

---

1. ונחלקו בגמ' (שבת כה, ב) בגדרה של רחצה זו שרב סובר שהרחצה היא רשות ורב נחמן בר זבדא (או רב נחמן בר רבא) סובר שהיא מצוה, ובהמשך הגמ' שם: "מאי מצוה דאמר רב יהודה אמר רב כך היה מנהגו של ר' יהודה בר אלעאי ע"ש מביאים לו עריבה מלאה חמין ורוחץ פניו ידיו ורגליו ומתעטף ויושב בסדינין המצוייצין ודומה למלאך ה' צבאות".

ועוד דרשו חכמים עה"פ (איכה ג, יז): "ותזנח משלום נפשי נשיתי טובה" (היינו שהנביא מקונן על היעדר דברים שחסרים לו: שלום וטובה בזמן הגלות, ודורשים שני דברים אלו בגמ', ועל עניין הטובה אמרו): "נשיתי טובה' אמר רבי ירמיה זו בית המרחץ (אמר רבי יוחנן) זו רחיצת ידים ורגלים בחמין" (שבת כה, ב).

ויש שלמדו מן המסופר על הלל (שם לא, א) שיש מצוה גם בחפיפת הראש וראה אור זרוע הל' ערב שבת סי' ז. וע"ע ראב"ן (סי' שמג) שטוב יותר לרחוץ את כל הגוף, וזה שרבי יהודה בר אלעאי רחץ רק את פניו, ידיו ורגליו מפני שלא היה שם מרחץ, וראה ערוה"ש (סר"ס ס"ב) מביא ביאור נוסף להנהגתו, עפ"י הגמ' בנדרים (מט, ב) שטבל מכאבים ולכן לא נכנס לבית המרחץ.

2. ט"ז או"ח סר"ס סק"א. שו"ע אדה"ז שם ס"א.

3. שו"ע אדה"ז או"ח סרס"ב ס"ה.

4. ראה שו"ע אדה"ז או"ח סרס"ב ס"ה. ערוה"ש או"ח סר"ס ס"ו. משנ"ב סר"ס סק"א וסרס"ב סקי"ב. קצוה"ש סע"ג סקכ"ב וסקכ"ד.

5. הוריות יג, ב. שו"ע אדה"ז מהד"ת ס"ב ס"ד. כה"ח סר"ס סק"א.

טבילה במקווה

נוהגים[6] לטבול במקווה[7] בערב שבת[8] ולאחר הטבילה מדייקים לנגב את הגוף, אך אין מקפידים לנגב את הרגלים[9].

לאחר שיוצא מבית המרחץ צריך ליטול את ידיו במים. מן הדין די שיערה מים על ידיו פעם אחת, אך למעשה נוהגים לערות מים על הידיים שלוש פעמים לסירוגין, ולכתחילה נוטלים ידיים מתוך כלי. ויש הנוהגים שלאחר הרחיצה והטבילה של ערב שבת אינם עושים עוד מלאכה, אלא רק בעסק התורה או בתיקון צרכי שבת[10].

6. ספר המנהגים ע' 25.

7. ראה זח"ב קלו, ב. שער הכוונות סדר שבת, דרוש א' ענין ויהי נועם דמוצ"ש.

8. ראשית חכמה שער הקדושה פ"ז ד"ה.

9. התוועדויות תשמ"ג ח"א ע' 384–6.

10. שו"ע אדה"ז או"ח מהדו"ק ס"ד סי"ח. כף החיים (פאלאג'י) סכ"ז סי"ט. כה"ח ס"ד ס"ק סא-ב. מסגרת השלחן (על קצשו"ע) ס"ב סק"ז "ויש נוהגין". וראה נטעי גבריאל שבת ח"א פל"ג הע' יז.

הרב **חיים קיז'נר** >
רב קהילת חב"ד וחבר בית הדין הרבני, עמנואל

מהי חשיבותה של הצבת קופת הצדקה בבית ומה יש להקפיד בה?

הפליגו חכמים מאד במעלת הצדקה ואמרו ששקולה כנגד כל המצות. ואין לך מצוה שנפש החיונית מתלבשת בה כל כך כבמצות הצדקה, שכל כוח נפשו החיונית מלובש בעשיית מלאכתו או עסק אחר שנשתכר בו מעות אלו; וכשנותנן לצדקה, הרי כל נפשו החיונית עולה לה', ולכן אמרו רז"ל שמקרבת את הגאולה, כיוון שבצדקה אחת מעלה הרבה מנפש החיונית, מה שלא היה יכול לפעול במצות מעשיות אחרות.

ראוי שתהיה בבית קופה מיוחדת לצדקה, בכדי שיהיו המעות מצויים בה לגבאי הצדקה, ומה טוב שתהיה קופה זו מחוברת לקיר דווקא. וטוב לתת צדקה בקופה בפעמים רבות, על אף שהסך הכולל אחד הוא, כיוון שהכל לפי רוב המעשה. עיקר זמן נתינת הצדקה הוא בבוקר קודם התפלה, ובערב שבת וחג יתנו גם עבור השבת או החג. וגם בשבת עצמה יש לקיים את מצוות הצדקה ע"י הכנסת אורחים עניים וכדומה.

מקורות: ראה אבות פ"ג מט"ו. רמ"א יו"ד סי' רנז ס"ג. תניא פ' לז. אגה"ק סי' כא. ספר המנהגים חב"ד ע' 7. וראה שיחות קודש תשמ"א פרשת נח סעי' נב. התוועדויות תשמ"ח ח"ד ע' 344. וראה תדפיס מתוך הספר "השנה הראשונה מדריך הלכתי לזוג הצעיר" בהוצאת הרב חיים קיז'נר.

הרב **מיכאל שלמה אבישיד** >
רב קהילת חב"ד רמת בית שמש א'

יש לי מזוזה בכיס בתוך שני כיסויים, האם מותר להכניס איתי את המזוזה לשירותים כשאין מי שישמור לי עליה בחוץ?

אם הנך נמצא במקום שהמזוזה לא תשמר בחוץ, מותר.

מקורות: ראה שו"ע אדה"ז או"ח סי' מ ס"ה וסי' מג.

שקית זבל/יהלומים?

יום ראשון בבוקר. פנחס חיכה לרדת במעלית בבניין בו התגורר. באיזה שהוא שלב נמאס לו לחכות למעלית היחידה והאיטית בבניין הישן והחל לרדת במדרגות. ירד שני קומות ולפתע נתקל בשקית זבל גדולה המונחת ליד דלת ביתו של שכנו למשפחת ק. המתגורר בקומה השנייה של הבניין.

פנחס ראה את שקית הזבל שהייתה נודפת ריח לא טוב, והחליט לעשות מצווה גדולה: לקח את שקית הזבל וזרקה לפח הטמון שהיה ליד הבניין והמשיך לעבודתו. הוא היה בטוח שגם שכנו וגם דיירי הבניין יודו לו על כך.

שעות לאחר מכן והנה הטלפון של פנחס מצלצל, ושכנו למשפחת ק. על הקו.

'ערב טוב פנחס, ראית אולי את שקית הזבל שהייתה ליד דלת ביתי הבוקר?' שאל השכן. השיב פנחס בחיוב ואף אישר שהוא אשר זרק את השקית לאשפה.

לפתע החוויר פנחס והטלפון נפל מידיו. דרך הטלפון ניתן היה לשמוע את זעקות השבר של שכנו ושל אשתו על טבעת היהלומים היקרה שלה שכנראה נמצאת בשקית זבל זו אותה השליך לאשפה.

מתברר ששעות קודם לכן, כשנטלה השכנה את ידיה לסעודת 'מלוה מלכה' – הורידה את הטבעת היקרה מידה, הניחה על השולחן ולא החזירה. בסיום הסעודה, עזר בעלה לפנות את השולחן, ואת המפה על כל תכולתה, הכניס לשקית זבל גדולה, אותה הניח על יד דלת ביתו כדי להורידה לפח האשפה.

אלא שבבוקר, גילתה אשתו שהטבעת איננה. חישוב קצר העלה שכנראה הינה מונחת בדיוק באותו המקום בו השאירה אותה – על השולחן, ומשם עברה לתוך שקית הזבל. בעלה, שהיה בטוח ששקית הזבל עדיין עומדת ומחכה לו ליד הדלת – גילה לחרדתו כי אינה שם. לשם כך החל השכן המסכן לעשות טלפונים בכל הבניין לברר מי לקח את השקית ולאן.

כשגילה השכן שפנחס מיודענו זרק את השקית לפח הטמון, שכבר פונה בצהריים ע"י עובדי העיריה – החל לצעוק על פנחס בטענה: 'מה אתה נוגע בזבל שאינו שלך? מה אתה ועד הבית? אז מה אם היה שם זבל, מי אמר שאני רוצה לזורקו לאשפה? הנה תראה שברוב 'מעשיך הטובים' – זרקת לאבדון את טבעת אשתי היקרה, ומה אעשה כעת? ע"כ עליך לשלם לי על הטבעת היקרה שאבדה בגללך!' כך טען השכן בצעקות.

אלא שפנחס ההמום השיב לו: אני סה"כ התכוונתי לעשות עמכם מצווה ולזרוק לכם את הזבל. הרי אם היה זה סתם זבל, היית משבח אותי מכאן ועד מחר! וכי מאין עלי לדעת ששקית זבל נודפת ריח מסריח, הפכה לשקית המשמר של היהלומים של אשתך? ואני כל מה שעשיתי היה 'לשם שמים', לעשות מצווה וע"כ איני חייב לך כלום.

ונשאלת השאלה האם פנחס השכן שזרק את שקית הזבל לאשפה, ללא ידיעה שיש בה חפץ יקר כל כך יהיה פטור מתשלום הנזק שנגרם בשל אובדן הטבעת היקרה, או שמא חייב?

כשגילה השכן שפנחס מיודענו זרק את השקית לפח הטמון, שכבר פונה בצהריים ע"י עובדי העיריה – החל לצעוק על פנחס בטענה: 'מה אתה נוגע בזבל שאינו שלך?

תשובה בקצרה אע"פ ש'אדם מועד לעולם' - נראה לפטור את פנחס מתשלום אודות הטבעת היקרה שנזרקה על ידו בלא כוונה.

תשובה בהרחבה לכאורה יש מקום לחייב את פנחס שהרי 'אדם מועד לעולם', ואפילו על היזק שנעשה באונס חייב. אלא שיותר נראה שיש לפוטרו מהטעמים הבאים:

א. נחלקו הפוסקים אם המזיק **באונס גמור** חייב או פטור. ובנוגע לשאלתנו, יתכן שהדבר בגדר אונס גמור. לפיכך הואיל ודין זה בגדר 'ספיקא דדינא', ממילא יש לפטור את פנחס, היות ואין להוציא ממון מחזקתו בשל ספק בדין (ואכמ"ל).

ב. נפסק בהלכה: "המזיק ממון חבירו ואינו יודע מה הזיק, נשבע הניזק ונוטל. כיצד, לקח כיס חבירו והשליכו למים או לאש, או שמסרו ליד אנס, ונאבד, בעל הכיס אומר זהובים היה מלא, והמזיק אומר איני יודע מה היה בו, שמא עפר או תבן היה מלא - הרי הניזק נשבע בנקיטת חפץ ונוטל. והוא שיטעון דברים שהוא אָמוּד בהם, או אָמוּד להפקידם אצלו ודרכן להניחם בכיס וכיוצא בו; **אבל אם אין דרכם להניחם בכלי זה - הוא פשע בעצמו [ופטור המזיק]**. כיצד, הרי שחטף חמת או סל מלאים ומחופים והשליכם לים או שרפם, וטען הניזק שמרגליות היו בתוכם, אינו נאמן".

ובנידון דידן, אף שמאמין פנחס לשכנו שאכן בשקית הזבל הייתה הטבעת, על כל פנים נראה כי יש לפוטרו, משום שלא העלה על דעתו דבר שכזה, וממילא יתכן שמצד הספק פטור פנחס מלשלם, שהרי 'המוציא מחבירו עליו הראיה' (כנ"ל).

ג. יש לומר שזורק האשפה אינו מזיק ממש, שכן השליך את שקית האשפה לפח העירוני, ולאחר מכן באו אנשי התברואה והעמיסו את הפח לתוך משאית האשפה וכו', נמצא שפעולת השכן מוגדרת **כגרמי בעלמא** ולא כמזיק בידיים, והרי יש מהפוסקים הסוברים שאין חייב מדין גרמי אלא במזיד, אבל אם גרם היזק של גרמי בשוגג או באונס, פטור, מכיוון לפי שלדעתם חיוב גרמי אינו מן הדין אלא משום קנס, ולא קנסו חכמים על שוגג ואונס. וכל שכן בשאלתנו, שפנחס זורק הזבל (המזיק) התכוון לטובה.

ד. לכאורה אין על מעשיו של פנחס כלל שם 'מזיק', מאחר ואין זכות לאף דייר להעמיד בחדר המדרגות שקית אשפה, ואשר על כן לא יוכל השכן לקבול על המסלק את האשפה מהשטח המשותף לכל הדיירים שאינו עומד להנחת שקיות אשפה, ונמצא שעשה פנחס דבר ישר וטוב ואין לחייבו משום מזיק.

ה. שקית אשפה זו הרי עמדה להתפנות בזמן הקרוב ע"י אחד מבני הבית, זאת-אומרת שפעולתו של פנחס (זריקת השקית) עמדה להיעשות ע"י הבעלים עצמם (לו לא היו יודעים בהיעלמותה של הטבעת), ולכן יש לומר שאינו נחשב למזיק בזה שלקח את השקית לאשפה [שהרי לכך הייתה עומדת שם] ופטור.

מקורות: א. שו"ע חו"מ שעח סעיף א' - ב', רמ"א שם, ש"ך שם סק"א; ב. שו"ע חו"מ שפח ס"א, ערוה"ש שם ס"ה; ג. ראה בש"ך (סימן שפו סק"א וסק"ו), ובמאירי בב"ק (דף נה ע"ב), ד. ראה המבואר בזה בארוכה בגליון 628 במדור 'צדק ומשפט' תחת הכותרת 'המזגן שאבד'; ה. ראה בב"מ (דף כה ע"ב) לגבי מאבד לדעת, וראה מה שכתבנו אודות כך בגליון 610 במדור 'צדק ומשפט' תחת הכותרת 'הפקר או הפקרות'. וראה בכהנ"ל בספר חשוקי חמד מסכת כתובות דף ל"ד ע"ב.

אין במדור זה משום פסיקה הלכתית ויש לפנות לרב או לבית ההוראה בכל מקרה לגופו **נכתב ע"י הרב יצחק איתן מזרחי. לתגובות: publish@smslarav.co.il**

על השחיטה

הרב משה קורנוויץ
רב קהילת חב"ד רמת בית שמש ד', וחבר מכון הלכה חב"ד

הפסק בין השחיטה לכיסוי

דנו האחרונים האם באמת ראוי המנהג הנהוג כיום לעשות הפסק רב כל כך בין השחיטה לכיסוי:

דהנה בפלתי[1] כתב 'דודאי עיקר מצות כיסוי לכסות תיכף כשיצא הדם מהנשחט ולא יאוחר, **ואם איחר ממש ביטל מצות כיסוי**'. והדבר צריך תלמוד, דבפוסקים יש עוד טעמים מדוע לא להפסיק:

אמנם החיד"א דוחה את דבריו[2] ומביא שאכן לכתחילה אין לעשות שיהוי אלא יזדרז לכסות מיד, שהרי קי"ל 'חביבה מצוה בשעתה'; אך אם לא כיסה מיד, אלא כיסה רק אח"כ - קיים מ"ע כהלכתה אלא דלא חיבב מצוה בשעתה, ומוסיף שם: 'ואל יקל **בעיניך 'מצוה בשעתה'** דהא אמרו במנחות דף ע"ב דמשום חביבה 'מצוה בשעתה' דחינן שבת'. וכדברי החיד"א כ"כ בפרמ"ג[3].

ומצאנו בזה חידוש גדול[4] בבאור על ספר המצוות לרס"ג (לרב פערלא), שכתב לחדש שעיקר מצוות כיסוי הדם, נובע מהאיסור לאפשר לדם להיות גלוי 'דכיון דאסרה תורה לגלות הדם, **אם כן כל שגמר השחיטה חייב לכסות מיד, וכל רגע שמניחו בגלוי עובר בעשה, ואסור להפסיק בשום דבר** אחר בין שחיטה לכיסוי'.

המציאות כיום

בדרכ"ת[5] הביא דבס' דברי יוסף על היו"ד סי' קל"ד התרעם על השוחטים שמקילין בענין זה, שאין מכסין אחר כל שחיטה אלא בערב מכסין כל הדם בב"א, דלא שפיר עבדי. אך באמת המעיין בדבר יראה, שבתחילה לימד זכות על העושים כן, כיון שלא רוצים להרבות בברכות שלא לצורך. אלא שלאחמ"כ כתב, שכיון שעושים הפסקה בשחיטה - תיכף לשחיטה יש לכסות ולא להמתין שיתייבש, ועפ"ז במשחטות שלנו שעובדים ברצף - אכן סגי להמתין לסוף היום.

והנה החיד"א כתב שאכן יש הפסד של מצוותה בשעתה כל שלא כיסה מיד, וצריך בירור מהות גדר 'מצווה בשעתה'. וראה בזה במה שהאריך בשו"ת יביע אומר[6] 'ולכאורה י"ל שכל שהוא בתוך חצי שעה, חשיב שפיר סמוך לשחיטה, וכמ"ש רשב"ם פסחים (קז:). ובמג"א (סי' רלב סק"ד). אך יותר י"ל שכיון דבעינן שהכסוי יהיה תיכף לשחיטה, הוי דומיא דתיכף לסמיכה שחיטה, דהיינו כדי הילוך כ"ב אמה, וכמ"ש התוס' סוטה (לט). ובהגה א"ח (סי' קסו). וע' בפתחי תשובה (סק"ב) בשם שו"ת זכרון יצחק (סי' קי), שעיקר מצות כסוי לכסות תיכף אחר שחיטה. עיי"ש'.

---

1. כח ס"ק א. והביא דבריו בשו"ת זכר יצחק סי' קי [המובא בפת"ש ס"ק ב] שדקד כן אף מלשונות הרמ"א.
2. מחזיק ברכה יורה דעה סימן כח ס"ק א.
3. משבצות זהב סימן כח ס"ק יג. וראה בכרם שלמה [הס] עוד ראיות נגד הכו"פ, מסגרת השלחן הספרדי ריש סי' זה. וע' מזה בשו"ת מור ואהלות באוהל ברכות והודאות סי' כ"ז באריכות.
4. עשין עשה ז
5. ס"ק ג.
6. חלק ב יו"ד א.

הרב משה קורנוויץ הוא הרב נותן הכשרות של מוצרי העוף והבשר "תפארת אנ"ש", במסגרת זו הרב מפקח שמלבד ההידור על שוחטים חסידיים יבוצעו ההידורים ההלכתיים המופיעים בסדרת טורים אלו.

צילום: Trusted Reviews

באדיבות 'מכון מדעי טכנולוגי להלכה'

צליית כבד בסיר "נינג'ה"

• • •

שאלה: האם ניתן ובאיזה אופן לצלות כבד במכשיר מטגן אוויר חשמלי (אייר-פרייר)?

תשובה: כוונתך מן הסתם לסיר טיגון חשמלי, מסוג 'נינג'ה', שבדרך- כלל הוא מכשיר חשמלי עם מגירה נשלפת שניתן להשתמש בו לפונקציות שונות, וביניהן לטיגון ולצליית בשרים.

כבר לפני עשרות שנים דנו פוסקי ההלכה בדבר צליית כבד במכשיר ברוילר חשמלי, שהתפתח עם השנים למכשירי גרילר חשמליים, ולאחר מכן למכשירי מנגל למיניהם.

היו מביניהם שנטו לאסור צליית כבד בהם, אם משום שחששו שמא גופי חימום חשמליים אין דינם כאש גמורה לכל דבר, אם מן הטעם שגופי החימום היו ממוקמים מעל הכבדים הנצלים, שלא כמו צליה רגילה על אש, שהאש היא מתחת לכבדים, ואם בשל חששות נוספים אחרים. את דעות הרבנים הפוסקים והמשיבים בעבר בנושא זה ניתן למצוא בספר 'החשמל בהלכה' (בהוצאת 'מכון מדעי טכנולוגי להלכה', תשל"ח, ח"א פכ"ה). למעשה התקבל הדבר להיתר וכך נוהגים בכל מקום.

אמנם במכשיר עליו שאלת לא ניתן בשום פנים ואופן לצלות כבדים, גם אם יניחו אותם על רשת מיוחדת, וזאת בשל כמה סיבות:

א. גם מכשירים חשמליים שהתירו לצלות בהם כבד כנ"ל הם רק מכשירים עם גופי חימום חשמליים גלויים, שאכן צולים את הכבד, כדוגמת צליה באש. אולם בסוגי המכשירים שעליהם שאלת מדובר בגופי חימום חשמליים נסתרים, והטיגון או הצליה מתבצעים באמצעות אוויר חם, כפי שקראת לכך 'מטגן אוויר חשמלי', ולמרות שהתוצאה המתקבלת דומה לטיגון או לצליה, הרי מבחינה הלכתית אין זה נחשב כצליה של דברים הטעונים צליה באש, כמו כבד, שהאש (או גופי החימום החשמליים) שואבת את הדם מתוכו, אלא אדרבה זה נחשב כבישול, שמבליע את הדם או חלקו.

ב. מאחר שהצליה מתבצעת בתוך מגירה סגורה ואינה חשופה לאוויר הפתוח, יש לחוש שאדי הדם העולים מן הכבד ו/או מן הדם הנוטף נבלעים שוב בכבד הנצלה ואוסרים אותו.

ג. הדם הנוטף לתחתית המגרה נבלע בתוכה ואוסר אותה.

בשל כך אין לצלות כבד בסיר זה.

הבוטח בה' חסד יסובבנו

יום אחד שמע הבעש"ט על יהודי, תושב אחד הכפרים, שליבו מלא ביטחון בה' ולעולם אינו נתפס לדאגה כלשהי. החליט הבעש"ט לתהות על קנקנו של יהודי זה ונסע אליו.

קיבל האיש את אורחו, בלי שידע את זהותו, בסבר פנים יפות. בתוך כך החל הבעש"ט לחקור את האיש על חייו ומעשיו. התברר כי הלה חוכר אחוזה מאדון המחוז. באחוזה זו הוא מפעיל אכסניית-דרכים ומגדל גידולים חקלאיים.

"כמה אתה משלם דמי חכירה?", התעניין הבעש"ט.

"שלושת-אלפים זהובים לשנה", השיב האיש.

"ובכמה תשלומים עליך לשלם את הכסף?", שאל הבעש"ט.

"אני משלם הכול בבת-אחת, בסוף שנת החכירה", באה התשובה.

מהמשך השיחה התברר לבעש"ט כי שנת החכירה הנוכחית עומדת לחלוף בתוך כמה ימים. "האם כבר השגת את מלוא הסכום, או לפחות את רובו?", שאל את מארחו.

"עוד לא", השיב.

"שמא סומך אתה על חובות שאחרים חייבים לך?", הוסיף הבעש"ט לחקור.

"לא ולא", אמר האיש בשלווה, "אין איש חייב לי פרוטה ואני סומך אך ורק על הקב"ה".

הבעש"ט לא הרפה. "מדוע אינך מנסה להשיג את הכסף? אולי תלווה מידידים?!".

"פסוק מפורש הוא בתהילים, 'טוב לחסות בה' מבטוח באדם'", אמר האיש בפשטות. "אדם, היום הוא כאן ומחר שם, ואילו הקב"ה לא יעזוב עני ביום צרה".

התפעל הבעש"ט ממידת הביטחון שהפגין החוכר הכפרי, וביקש רשות להישאר בביתו עוד כמה ימים, לראות איך ייפול דבר. הסכים הכפרי בחפץ-לב. "הכנסת-אורחים מצווה חשובה היא", הפטיר והוסיף לשרת את הבעש"ט גם בימים הבאים.

הבעש"ט לא הרפה. "מדוע אינך מנסה להשיג את הכסף? אולי תלווה מידידים?!

יומיים לפני מועד תום השנה באו לאחוזה נציגיו של המושל ותבעו מהיהודי לסלק את חובו. "אמרו לאדון כי עדיין לא הגיע מועד הפירעון".

למחרת עם שחר חזרו ובאו אנשי המושל לתבוע את דמי החכירה. "עוד היום גדול", השיב להם החוכר, כנקדימון בן-גוריון בשעתו.

לעת צהריים עצרה בפתח האחוזה עגלה רתומה לסוסים. מהעגלה ירדו שלושה סוחרי תבואה. "רצוננו לקנות מהאדון כך וכך כורים של חיטה, כך וכך שעורה, כך וכך שיבולת-שועל", אמרו. "שמענו כי האדון איש קשה ולא קל לעשות עמו עסקים. נודע לנו כי מנוסה אתה בקשריך עמו. בקשתנו אפוא ממך כי תואיל לתווך בינינו לבין האדון, ואנו נשלם לך דמי תיווך בעין יפה".

לעת צהריים עצרה בפתח האחוזה עגלה רתומה לסוסים. מהעגלה ירדו שלושה סוחרי תבואה. "רצוננו לקנות מהאדון כך וכך כורים של חיטה, כך וכך שעורה, כך וכך שיבולת-שועל", אמרו. "שמענו כי האדון איש קשה ולא קל לעשות עמו עסקים

הקשיב להם היהודי, שמע את הסכום שהם מוכנים להוציא על הקנייה, ואמר: "התשלום שבכוונתכם לשלם על התבואה הוא להערכתי גבוה מדיי, ואני משער כי האדון יסכים לעסקה גם במחיר נמוך מזה. לעומת זאת, בעבור התיווך מבקש אני שלושת-אלפים זהובים".

הביטו בו הסוחרים כפי שמביטים על אדם תאב-בצע או שאינו יודע להעריך שכר עבודה בהיגיון. "תפסת מרובה לא תפסת", אמרו לו. "מוכנים אנו לשלם לך חמש-מאות זהובים, אך לא יותר מכך".

סירב האיש להתמקח איתם. "גם אם תציעו לי שלושת-אלפים זהובים פחות אחד, לא אסכים", הודיע בנימה נטולת תרעומת, ומיד הוסיף: "בבקשה, רשאים אתם לפנות אל האדון בעצמכם או להשיג לכם מתווך אחר".

"נלך לדרכנו ונקווה להשיג מתווך נוח יותר", אמרו הסוחרים המאוכזבים ונפנו לדרכם. "לכו וה' יהיה בעזרכם", בירכם האיש.

הלכו הסוחרים והאיש שב לענייניו בשלוות-נפש מפליאה. בעוד כמה שעות יפקע מועד התשלום שעליו התחייב לבעל האחוזה, והנה הוא מוכן להחמיץ עסקה שהייתה מכניסה לו נתח נכבד מחובו לאדון.

ישב היהודי ועיין בספר. לאחר מכן הגיעה שעת מנחה, והוא עמד להתפלל בנחת ובכוונה. היום פנה, והשמש כבר עמדה לשקוע. שליחי האדון התייצבו בשלישית בביתו ותבעו ממנו, הפעם בתקיפות יתרה, את התשלום. "אל תעשה מאיתנו צחוק", כעסו. "שק תירוציך התרוקן!".

"עמדו כאן ואביא לכם את הכסף", אמר להם היהודי ויצא מביתו. התייצב בפתח האחוזה והביט אל האופק. הבעש"ט עקב אחריו בעניין רב.

לפתע נראתה עגלת הסוחרים שבה לעבר הבית. עצרו הסוסים בצניפה ורגליהם העלו ענן אבק. "מסכימים אנו, מסכימים!", קראו השלושה לעבר החוכר. הם סיפרו לו כי כל הצעות המחיר שקיבלו בשעות האחרונות היו גבוהות בהרבה מההצעה שקיבלו ממנו, ובכלל זה דמי התיווך הגבוהים. פנה החוכר אל הפריץ, תיווך בעסקה בהצלחה, קיבל את דמי התיווך ופרע את חובו עד הזהוב האחרון.

לימים, כשסיפר הבעש"ט לתלמידיו על אותו חוכר, סיים ואמר: "בזכות מידת הביטחון שלו זכה יהודי זה שכל מי שבאו עמו במגע - יצאו מרוצים. האדון והסוחרים יצאו מרוצים מהעסקה המוצלחת שעשו זה עם זה; החוכר עצמו בא על שכרו ביד נדיבה ופרע את חובו; הקב"ה מרוצה מהאמונה התמה שהפגין הכפרי הפשוט; וגם אני יצאתי נשכר, שכן הייתי עד לגילוי מופלא של ביטחון בה'"

ישמעו ולמדו

הקהל ע"י המלך

קיימות שיטות שונות בהגדרת חיוב מצות הקהל, יש הסוברים שזו חובת המלך, ובכך שהציבור מתקהלים מקיים המלך את מצוותו. לעומתם יש הסוברים שאין הכרח לכך שהמצוה היא על המלך, אלא המצוה היא להקהיל כל ישראל. שכן, מלשון הרמב"ם[1] "מצות עשה להקהיל..." ניתן לדייק:

א) שמצות הקהל אינה מצוה על כל יחיד מישראל, אלא המצוה היא להקהיל, והציווי הוא על המלך או בית דין שבכחם להקהיל.

ב) שזו מצות המלך במטרה לזרז את העם בדת האמת, כך שע"י שהעם באים מתקיים הציווי של המקהיל, המלך[2].

מאידך מצינו שיש הסוברים שמצות הקהל אינה מצות המלך דווקא. ומבאר הרבי דעתם:

"כי אף שקריאת הפרשיות היא ע"י המלך, כמפורש במשנה[3] – אינו מוכרח שמצות הקהל היא מצוה דהמלך, ואדרבה, מלשון הרמב"ם "מ"ע להקהיל כל ישראל" (סתם, ולא כתב שהחיוב הוא "על המלך להקהיל" וכיו"ב) משמע דלא הוי מצות המלך. וגם בנוגע לקריאת הפרשיות, הרי מזה שהרמב"ם לא הזכיר הא דמלך קורא תיכף בתחילת הפרק כשמגדיר עצם המצוה[4], משמע קצת שאי"ז מעצם גדר המצוה (ואפ"ל דהוי מפני כבוד המלך וכיו"ב)[5].

בין הטעמים לציווי שהמלך הוא הקורא בתורה במעמד 'הקהל', הוא מפני שהמלך הינו ה"נפש הכללית" של כל עם ישראל, ובכך מבאר הרבי הטעם לכך שקריאת התורה במעמד "הקהל" היתה דווקא על-ידי המלך, כי מאחר שמטרת קריאת התורה ב"הקהל" היא "ליראה את ה'", דבר המאחד את כל בני ישראל - נעשה הדבר דווקא על-ידי המלך ש"אימתו עליך", הוא זה שמעורר את הרגש של "אימה ויראה" המבטל את ה"אני" ואת המציאות הנפרדת של השומעים, והרי המלך הוא "לב כל קהל ישראל" היינו שמאחד בתוכו את כל עם ישראל כמציאות אחת[6]. כך, שבמצות "הקהל" שני עניינים הקשורים זה בזה - יראת ה' ואחדות ישראל[7].

בפרק הבא אי"ה נמשיך לעסוק במעמדו של המלך במצוות הקהל.

מקורות: 1. הל' חגיגה רפ"ג. 2. ראה לקו"ש חי"ט ע' 7-366. 3. סוטה מא, א. וראה רש"י שם ד"ה שנאמר. 4. אלא בהלכה ג' שם. 5. לקו"ש חל"ד ע' 189 הע' 20. ומוסיף שם: "וברלב"ג כאן (בהתועלת הי"ג) "המלך או הכה"נ או הנשיא שבישראל". ועד"ז באברבנאל "יקרא הגדול שבעם שהוא המלך או השופט". וראה לשונו לפנ"ז הובא לקמן הערה 34. וכ"כ במנ"ח שם מ"ע תריב (ועוד) ע"ד ההלכה. וראה בכ"ז אנציקלופדי' תלמודית ערך הקהל. וש"נ. לקו"ש חי"ט שם וע' 367. וש"נ. ועוד". 6.ראה לקו"ש חי"ט ע' 165 ואילך. 7. לקו"ש חי"ט ע' 6-445.

אור: זלמן קליונמן

קריאת שמע שעל המיטה

נאמר בגמרא שאע"פ שקרא אדם קריאת שמע בבית הכנסת, מצוה לקרותו על מיטתו, מכיוון שצריך אדם לומר דברי תורה ובקשה לפני השינה. בחסידות מוסבר שקריאת שמע שעל המיטה הינה גמר ושלמות עבודת היום והיא ה'כלל' שבא לאחר העבודה הפרטנית של כל היום והיא מהווה התחלה ליום הבא. לכן אומר הרבי ש"נוסף על הכלל השוה בכל, חשבון [ה]מחשבה, דיבור ומעשה דהיום שעבר, ישנם פרטים השייכים לכל א' ותלוי בתכונת הנפש [ו]המצב בתורה-ומצוות וכו' - שלפעמים זקוקים לעודד את הרוח ולרוממו ולפעמים לצד ההפכי.

מהטעמים לאמירת קריאת שמע שעל המיטה:

כתוב "אמרו .. על משכבכם, ודמו סלה", משמע שיש לאדם לומר תחינות לפני השינה.

אומרת הגמ' בירושלמי: "מה טעם אמרו אדם צריך לקרות ק"ש בביתו בערב? בשביל להבריח את המזיקין". ובמילים של התלמוד בבלי: "מזיקין בדלין ממנו".

ישנם דברים נוספים שאומרים בנוסף לפרשה ראשונה של קריאת שמע:

ריבונו של עולם הריני מוחל: ישנה זכות גדולה למחול למי שציער אותו במהלך היום.

אמירת כל ג' פרשות של ק"ש: יש בזה 248 מילים כנגד רמח איברים על מנת להרחיק מהם מזיקים [לכן יש לחזור שוב על תיבות "אני ה' אלקיכם"].

אמירת יושב בסתר: מזמור זה נקרא "שיר של פגעים" משום הסגולה שלו להגנה מהמזיקים ולכן אומרים אותו בקריאת שמע.

אמירת פסוקי שמירה שונים: לשמירה מהמזיקים ומחלומות.

פסוקי סליחה ואמירת וידוי: בקשת סליחה מה', ואת פסוקים ובקשות אלו אין אומרים בשבת.

נישוק המזוזה לפני השינה (גם אצל ילדים קטנים ביותר): הוספת יראת שמים.

מעניין לציין: במזמור "יושב בסתר', המכונה מזמור של פגעים, לא מופיע האות ז מכיוון שכל האומרו אינו צריך כלי זין ויש אומרים שכל האומרו ז פעמים אין יכול להזיק לו כלי זין.

מקורות: ברכות ס,ב וראה ב"י על הטור רל"ט ד"ה דגרסינן. ראה מחלוקת תנאים ואח"כ אמוראים בברכות כז,ב וברי"ף ש"האידנא נהוג עלמא לשוויי כחובה". ברכות ד,ב וברש"י, מג"א רלט סק"ב. ספה"ש תשנ"ב ח"ב 436. לקו"ש חל"ד 97 הערה 14. ספה"ש תורת שלום עמ' 6 בארוכה וראה גם בלקו"ד ח"ג (בלה"ק) עמ' 725 ודבר זה מוזכר במקומות רבים בחסידות. אג"ק ח"כ עמ' נג, אך חשבון נפש יש לתת – ראה פירוש הרבי לפסוק 'בידך הפקיד רוחי' שיחות קודש תשמ"א זאת חנוכה ס"ו. ירושלמי ברכות פ"א. ברכות ד,ב, ה,א. רבש"ע: ע"פ מגילה כח,א. זהר ח"א רא,ב סידור שער השמים (של"ה) וראה שער הכולל שם. ג"פ ק"ש: מג"א שם בשם רמ"ן, ספר היראה של רבנו יונה, מ"ב שם וראה שער הכולל פל"ו,ד ובהיום יום. יושב בסתר: שבועות טו,ב וראה שם שאמר גם חלק ממזמור ג בתהילים, ירושלמי שבת פ"ה,ב. ראה אג"ק חט"ז עמ' רצד מה מוגדר 'מזמור של פגעים'. פסוקי שמירה: מג"א שם. סליחה ווידוי: ראה שער הכולל פל"ו,ב. מזוזה: ספה"ש תשנ"ב עמ' 89. התוועדויות תשמ"ז ח"ב 647 ובעוד מקומות. מזמור של פגעים: אבודרהם למוצ"ש בשם המדרש. תשב"ץ אות רנו.

נכתב ע"י הרב אברהם דובקין, לתגובות: publish@smslarav.co.il

תרשים הלכתי

ברכה כהלכה

ביטוי מלות הברכה

- אין לומר את הברכה במהירות, כיוון שכשאומרה במהירות - נראה הדבר כאילו הברכה כמשא כבד עליו ורוצה להיפטר מחובתה. וכן צריך להיזהר שלא לדלג על שום מילה מנוסח הברכה. ואפילו אם דילג רק על תיבת "העולם" בלבד עליו לחזור, כיוון שהברכה חייבת להכיל הזכרת שם ומלכות, והמלה "מלך" לבדה ללא "העולם" אינה נחשבת הזכרת מלכות.

אופן אמירת הברכה

- לכתחילה צריך להוציא את הברכה בשפתיו באופן שלכל הפחות ישמענה המברך בעצמו באוזניו. בדיעבד, אם הוציא את הברכה בשפתיו בלא שהשמיע אותה לאזניו, יצא ידי-חובה.
- ואם לא ביטא את הברכה בשפתיו אלא רק הרהר בה – בברכת המזון שהיא מן התורה לא יצא ידי-חובה, ועליו לחזור ולברך, אך ביתר הברכות לא יחזור בכדי לא להיכנס לספק ברכה לבטלה.
- כל דבר שמברך עליו לאכלו או להריח בו או לעשות בו מצוה צריך לאחזו בימינו כשהוא מברך. ויכול לקחתו ע"י כלי – אך לא ע"י סכין.
- ואם לא נטלו אך היה לפניו בעת הברכה יצא. ואם לא היה לפניו בעת הברכה - צריך לחזור ולברך.

ברכה בפה מלא

- את הברכה יש לומר כשהפה נקי לגמרי מדברי מאכל ומשקה, ומי שהכניס לפיו מאכל ומשקה ללא ברכה ינהג כדלקמן:

בדברי מאכל	במשקה
• אם מאכל זה אינו נמאס כשמוציאים אותו מהפה, יש להוציאו ולברך עליו ואז לאוכלו. אולם אם המאכל רך ונמאס בפליטתו, יש לסלקו לצד אחד בפה ולברך. ואם הפה מלא במאכל ואינו יכול לומר את הברכה בבירור, עליו לפלוט מפיו את המאכל או חלק ממנו בכדי שיוכל לברך, וימשיך באכילתו.	• עליו לפלוט אותו ולא ליהנות ממנו בלי ברכה. אולם במקרה שהמשקה הזה נחוץ ביותר, ואין לו עוד ממנו ולכן אינו יכול לפלטו, בולעו ואינו מברך עליו, אלא יהרהר במחשבתו את הברכה כשהמשקה בפיו.

נקיות מקומו בעת הברכה

- כדין כל הדברים שבקדושה, כך גם לגבי אמירת ברכה – אין לברך במקום שיש בו צואה ושאר דברים שריחם רע כמותה. והאיסור הוא בתוך ארבע אמותיה או במקום שרואים אותה. ואם ריחה מתפשט, צריך להרחיק ארבע אמות ממקום שכלה ריחה. ובדיעבד, אם בירך ולא נזהר בזה, למרות שעשה איסור, לא יחזור לברך (בשונה מתפלה וקריאת שמע שעליו לחזור).

כוונת הברכה	• בעת אמירת הברכה יש להיזהר להתרכז ולהבין את כוונת הברכה שמברך בה את ה', ולא יהיה לבבו פונה לדבר אחר בעת שמוציא בשפתיו את מילות הברכה. • בברכות המצוות – הזכרת המצווה אותה מקיים ("להניח תפלין", או "על נטילת ידים" וכדומה). • אלא שבדיעבד יצא ידי חובת הברכה גם אם לא כיון בה אלא רק אמרה. • יצויין כי פעם אמר אדמו"ר הצמח צדק (לילד שנכנס אליו ליחידות): כשעליך לברך על מאכל או משקה ולומר "ברוך אתה", תזכיר לעצמך אל מי אתה הולך לומר "ברוך אתה".
עיסוקים בעת הברכה	• אסור לעשות מלאכה בעת הברכה מפני שנראה כמברך בארעיות. לא רק דבר המסיח את הדעת מכוונת הברכה אסרו, אלא אפילו עיסוק קל כגון הגשת האכל או המשקה לשלחן או פינויו, ערבוב המשקה וכדומה - אסור לעשות תוך כדי אמירת הברכה, וכן אין לעשות בעת הברכה דבר מצווה כגון עסק התורה. • ברכת המצוות: מברכים בעמידה, למעט מצוות מסוימות, כגון בברכת הפרשת חלה - שניתן לברך בישיבה. • ברכות הנהנין: טוב לברך בישיבה אך מותר לברך בעמידה או תוך כדי הליכה ובלבד שתיאמר הברכה בצורה הטובה ביותר בה יוכל לכוון, אולם ברכת המזון חייבת להיאמר בישיבה. כמו כן דין ברכת "מעין שלוש" כדין ברכת המזון, ואף היא צריכה להיאמר בישיבה.
מצבו של המברך וגופו בעת הברכה	• השיכור יכול לברך ואפילו ברמת שכרות כזו שאינה מאפשרת דבור בפני המלך. אולם שיכור כלוט, שאינו יודע כלל מה קורה עמו, פטור מכל המצוות, ואינו מברך. • בעת הברכה מן הדין יש להקפיד על כיסוי הראש, וחסידים מקפידים שהראש יהיה מכוסה בשני כיסויים (בפרט בברכת המזון). • כמו כן, מי שנגע בידיו בלכלוך או במקומות המכוסים שבגופו, צריך לכתחילה לשטוף את ידיו במים לפני הברכה. ואם אין לו מים, יכול לשפשף את ידיו בבגד או בדבר אחר שינקה אותן, ואח"כ יברך. אך סתם ידיים נקיות, אינן צריכות שטיפה לפני אמירת ברכה.
צניעות המקום בעת הרכה	• מקום שדרכו להיות מכוסה בגוף איש או אשה, אם מגולה ממנו טפח הרי הוא "ערווה" ואסור לברך כנגדו (ומקום הערווה אסור לברך כנגדו כלל; אך בערות קטן מותר לברך כנגדו, כגון בברית המילה), אלא יחזיר פניו ממנו (או יעצום עיניו אם אינו כנגד ערווה ממש); • כמו כן אסור לברך כאשר נשמעת שירת נשים, וזאת גם כאשר אין בכך איסור מצד עצם זמרתן כגון בשירת בנותיו או אשתו וכו' – בעת הברכה הדבר אסור.

מקורות: **ביטוי מלות הברכה:** ברכות מז, א וברש"י שם. שו"ע אדה"ז או"ח סרי"ד ס"א-ב. משנ"ב ס"ה סק"א. וראה פסק"ת סרי"ד אות א. **אופן אמירת הברכה:** שו"ע אדה"ז או"ח סקפ"ה ס"ג וסר"ו ס"ה. סדר ברכה"נ פ"ט ס"ד. וראה תהלה לדוד סר"ו סק"א. **ברכה בפה מלא:** ברכות נ, ב – נא, א. טוש"ע ונ"כ או"ח סקע"ב. קצוה"ש סנ"ה ס"ט. **כוונת הברכה:** שו"ע אדה"ז או"ח סקפ"ה ס"ב. סדר ברה"נ פ"ט ה"ג. שיחת ח"י אלול ה'תש"ג (סה"ש ה'תש"ג ע' 143 (הוראת הצ"צ ביחידות להרד"צ חן בילדותו). **עיסוקים בעת הברכה:** שו"ע אדה"ז או"ח ס"ח ס"ג. סקפ"ג סי"ב-ד. וראה פסק"ת שם אות י"ט-כ (הליכה). **צניעות המקום:** ברכות כד, א. טוש"ע ושו"ע אדה"ז או"ח סע"ה. וראה קצה"ש סי"ג בדה"ש סק"ב. "זאת תורת הצניעות" פ"א, ב. "אם אסק שמים" (להרש"י שיחי' פרידמאן) ע' 9. **המברך וגופו בעת הברכה:** שו"ע אדה"ז או"ח ססע"ד ס"א-ב, סצ"ב ס"ה-ו, סקנ"ח סי"א, סקפ"ה ס"ה, סתל"ב סי"ב (לעניין נט"י לדבר שבקדושה). שם יו"ד הל' שחיטה ס"א סקמ"ז. משנ"ב סקפ"ה סק"ו. פסק"ת שם אות ה. לעניין שני כיסויים: ראה ב"י וב"ח או"ח ס"ח ד"ה "ומכסה ראשו". שו"ע אדה"ז או"ח סקפ"ג ס"ו. סה"מ תש"ז ע' 185. ס' המנהגים ע' 9 בשוה"ג. אג"ק כ"ק אד"ש ח"י ע' שצד. **נקיות מקומו בעת הברכה:** ראה שו"ע אדה"ז או"ח סע"ו ואילך, סע"ט ס"א-ב, סקפ"ה ס"ה וסר"ו ס"ו.

עריכה: הרב שמואל מקמל. הגהה: הרב משה קורנוויץ.

ב"ה

מכון הלכה חב"ד

מוסיף והולך ואור!

MEIR KOLTON

הספר הרביעי והאחרון בסדרה!
חנוכה פורים ומועדי החורף

ניתן לרכוש את ספרי הלכה למעשה בחנויות הספרים המובחרות

מצטרפים לאחד ממסלולי התומכים של מכון הלכה חב"ד ומקבלים את הספרים (בהתאם למסלול) עם צאתם לאור עולם ישירות לבית

לפרטים והצטרפות: 02-3011770

אגודת התומכים

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד